

G ̄ p nhau h ̄ i Tháng Tám năm 2011 này, anh b ̄ n tôi ̄ Helsinki, Ph ̄ n Lan, nói tình hình kinh t ̄ n ̄ c anh cũng đang khó khăn



### ***Pier in Helsinki, Finland***

Anh k ̄ có ̄ n chính ph ̄ Finland làm cu ̄ c thăm dò xem cu ̄ c s ̄ ng c ̄ a ng ̄ ̄ i dân đã xu ̄ ng đ ̄ n m ̄ c nào, v ̄ i m ̄ c đích là tùy theo đó mà thay đ ̄ i ch ̄ ̄ ng trình an sinh xã h ̄ i. N ̄ u nh ̄ ng ng ̄ ̄ i dân kh ̄ n khó quá thì nhà n ̄ c s ̄ tăng thêm tr ̄ c ̄ p th ̄ t nghi ̄ p, tr ̄ c ̄ p y t ̄ , xã h ̄ i, m ̄ c dù ngân sách đang thi ̄ u th ̄ n. Còn n ̄ u nh ̄ ng ng ̄ ̄ i dân nghèo nh ̄ t mà v ̄ n t ̄ c ̄ m th ̄ y h ̄ ch ̄ a đ ̄ n n ̄ i kh ̄ n cùng, thì không c ̄ n tăng tr ̄ c ̄ p xã h ̄ i làm gì v ̄ i, vì chi tiêu nhi ̄ u s ̄ sinh thêm ̄ m phát, tai h ̄ i chung cho t ̄ t c ̄ m ̄ i ng ̄ ̄ i.

Gi ̄ i thích cu ̄ c thăm dò nh ̄ trên, th ̄ c ra ch ̄ là cách tôi suy lu ̄ n thôi. Còn anh Nguy ̄ n Trùng D ̄ ̄ ng, ng ̄ ̄ i Ph ̄ n Lan g ̄ c Vi ̄ t ch ̄ k ̄ tôi nghe m ̄ t câu chuy ̄ n. Anh b ̄ o chính ph ̄ mu ̄ n th ̄ xem dân chúng có nghèo khó quá không, và k ̄ t qu ̄ là h ̄ th ̄ y kinh t ̄ đang lâm nguy th ̄ t. H ̄ th ̄ b ̄ ng cách nào? Ph ̄ ̄ ng pháp “nghiên c ̄ u đ ̄ lu ̄ n” (survey) đ ̄ i khái th ̄ này: Cho ng ̄ ̄ i gi ̄ b ̄ đánh r ̄ t m ̄ t cái b ̄ p (v ̄ i) đ ̄ ng ti ̄ n, r ̄ i coi có bao nhiêu ng ̄ ̄ i đem tr ̄ !

H ̄ đ ̄ vào trong m ̄ i chi ̄ c b ̄ p m ̄ t chút ít ti ̄ n, thí d ̄ 5 ho ̄ c 10 ho ̄ c 20 markkaa (t ̄ ng đ ̄ ng 1 đô la t ̄ i 5 đô la M ̄ ). Trong m ̄ i chi ̄ c b ̄ p có t ̄ gi ̄ y ghi đ ̄ a ch ̄ đ ̄ ai b ̄ t đ ̄ c c ̄ theo đó mà đem ̄ i tr ̄ . T ̄ t c ̄ nh ̄ ng chi ̄ c b ̄ p này ban đ ̄ m đ ̄ c mang tr ̄ i ra ̄ nh ̄ ng n ̄ i công c ̄ ng nh ̄ ga xe ̄ a, b ̄ n xe buýt, g ̄ n c ̄ a ch ̄ và g ̄ n nh ̄ ng n ̄ i có đông ng ̄ ̄ i qua ̄ i.

Sau đó, h ̄ đ ̄ m xem có bao nhiêu ng ̄ ̄ i đem nh ̄ ng cái ví ti ̄ n r ̄ t đó đ ̄ n tr ̄ ̄ i; n ̄ u t ̄ s ̄ đem tr ̄ ̄ i mà cao thì chính ph ̄ bi ̄ t dân tình v ̄ n ch ̄ a đ ̄ n n ̄ i kh ̄ n khó. Còn n ̄ u s ̄ ti ̄ n n ̄ p nh ̄ h ̄ n m ̄ i khi, t ̄ c là có nhi ̄ u ng ̄ ̄ i ̄ m đ ̄ c ti ̄ n r ̄ i b ̄ n b ̄ túi, thì nhà n ̄ c bi ̄ t dân chúng

đang khốn khó lắm rồi. Bởi vì, bình thường người dân Phần Lan rất ít khi nghĩ tới, họ không bao giờ làm được cái gì mà lại nghĩ không đem nộp cho chính sách. Chỉ khi khốn cùng cực thì con người mới sinh gian dối thôi.

Phương pháp nghiên cứu này không theo khoa học kinh tế! Nó không có đo lường bằng những số khách quan, mà lại suy đoán tâm trạng con người. Như các nhà ta vẫn nói: Bên cùng sinh đố kỵ, chính phủ Finland xem tình hình người ta thay đổi, thay số người ít nghĩ thì người đi thì biết nói chung dân đang túng thiếu quá.

Người ta chỉ có thể suy đoán về tình hình dân chúng mà biết tình trạng tài chính của họ nếu người thì là dân Phần Lan bên tính là thóc thà, thì. Mà nghĩ thì đúng số thì.

Người Phần Lan rất hiền, những người Việt bên tôi đây đều nói như vậy. Anh bên tôi có lần thú nhận rằng đây người Việt mình có khi phạm lỗi “đang chạy” (hit and run), tức là lái xe vô chủ xe đang đi thì bỏ đi luôn, nếu không ai thấy. Còn người Phần Lan thì khác; nếu lái xe họ quyết vô làm trợ chủ xe người khác là họ viết một mảnh giấy như sau; để chủ nhân chiếc xe bắt gặp liền lập tức mình đòi thu xếp việc sửa xe. Trên mảnh giấy cài trên kính xe, ghi tên, số điện thoại và số báo hiệu của người gây tai nạn.

Dân như vậy thì hiền lành tốt tốt. Mà thói tốt nào cũng phải tập, cần nhiều thời gian mới quen được. Trong xã hội có một người ít nghĩ thì sẽ làm một người khác bắt chước, cứ thế, dần dần cả xã hội ít nghĩ hơn. Dân Phần Lan họ học tập đã tập được cách đảng hoàng tử kiêu nào đó rồi, cho nên bây giờ tính ít nghĩ thì là bên tính tự nhiên của họ. Tốt thì nên ghen ghét thì rằng, cho nên nhiều người Việt sống thì đây, nhất là trẻ em, cũng nhiều tính tốt thà của dân bên xếp rất nhanh.

Tôi vẫn tin rằng loài người ở đâu cũng như nhau. Người Việt, người Tàu, người Nga hay người Phần Lan đều là người có, dân tộc nào vẫn cũng đều những người tính tốt ít tính xấu. Tính tình dần dần khác nhau là do hoàn cảnh sống, “tính tốt người con, tập tốt người lớn,” nói theo kinh Tam Tội Kinh mà các cậu ngày xưa vẫn học.

Vậy cái hoàn cảnh nào đã khiến cho người dân Phần Lan thóc thà, hiền hơn những người khác? Có nhiều lý do phải tập, tập để sống kinh tế để họ sống giáo dục. Những mặt đi đầu đó thì nhất là người Phần Lan đã sống trong một thế chế dân chủ từ lâu. Sống trong một chế độ

t ̣ do dân ch ̣ , ng ̣ ̣ i ta không có nhu c ̣ u nói đ ̣ i nhi ̣ u, không có nhu c ̣ u ph ̣ i t ̣ p nói đ ̣ i cho quen, nh ̣ khi ph ̣ i s ̣ ng trong s ̣ s ̣ h ̣ i th ̣ ̣ ng xuyên đ ̣ ̣ i m ̣ t ch ̣ đ ̣ áp b ̣ c.

M ̣ t n ̣ ̣ c mà ng ̣ ̣ i ta lúc nào cũng s ̣ chính quy ̣ n, lúc nào cũng lo mình b ̣ nhà n ̣ ̣ c tra h ̣ i, b ̣ t b ̣ , tr ̣ ng ph ̣ t vô lý, thì th ̣ ̣ ng dân chúng ph ̣ i bi ̣ t nói đ ̣ i. Nhi ̣ u khi không ai h ̣ i t ̣ i, b ̣ h ̣ i đ ̣ n tên là đã nói: “Không ph ̣ i tôi!” Nói đ ̣ i lâu đ ̣ n sinh ra thói quen khó s ̣ a l ̣ m. Nh ̣ t là khi nhìn th ̣ y nhóm ng ̣ ̣ i cai tr ̣ chính h ̣ cũng luôn luôn dùng nh ̣ ng th ̣ đ ̣ n đ ̣ i trá làm l ̣ i khí tranh quy ̣ n đ ̣ t v ̣ v ̣ i nhau và th ̣ ng tr ̣ dân, thì ng ̣ ̣ i dân ph ̣ i coi đ ̣ i trá là m ̣ t chuy ̣ n bình th ̣ ̣ ng. Ng ̣ ̣ i bi ̣ t nói đ ̣ i có khi đ ̣ ̣ c coi là khôn ngoan, đáng khen ng ̣ i, có th ̣ đáng kính tr ̣ ng; còn nh ̣ ng anh th ̣ t th ̣ coi là kh ̣ , đ ̣ i, cù l ̣ n!

M ̣ t đ ̣ i u đ ̣ so sánh nh ̣ t là thái đ ̣ c ̣ a ng ̣ ̣ i dân đ ̣ i v ̣ i c ̣ nh sát, công an, trong hai n ̣ ̣ c đ ̣ c tài và dân ch ̣ r ̣ t khác nhau. ̣ bên Nga ng ̣ ̣ i dân th ̣ ̣ ng đ ̣ ̣ c chính quy ̣ n ki ̣ m soát r ̣ t k ̣ , m ̣ t di s ̣ n c ̣ a ch ̣ đ ̣ c ̣ ng s ̣ n. Ch ̣ đ ̣ đ ̣ c quy ̣ n đ ̣ ng tr ̣ đã chính th ̣ c đ ̣ ̣ c b ̣ b ̣ t ̣ i Nga h ̣ n 15 năm, nh ̣ ng các thói quen s ̣ ng trong m ̣ t ch ̣ đ ̣ đ ̣ c tài thì ch ̣ c ph ̣ i hàng th ̣ h ̣ m ̣ i b ̣ đ ̣ ̣ c. Năm tr ̣ ̣ c, khi t ̣ i Volgograd theo ông th ̣ y Lý H ̣ ng Thái sang Nga đ ̣ y v ̣ , anh b ̣ n tôi vào ti ̣ m mua mi ̣ ng chíp đ ̣ g ̣ n vô máy đ ̣ n tho ̣ i di đ ̣ ng; anh ph ̣ i trình th ̣ thông hành, h ̣ chi ̣ u, cho ng ̣ ̣ i bán hàng ghi vào s ̣ . Đó là m ̣ t hình th ̣ c ki ̣ m soát ng ̣ ̣ i dân, khi c ̣ n c ̣ nh sát có th ̣ bi ̣ t ai đã dùng máy nào, nói nh ̣ ng chuy ̣ n gì vào ngày gi ̣ nào. Nh ̣ ng ng ̣ ̣ i b ̣ n Nga ̣ Volgograd m ̣ i chúng tôi qua Nga đã yêu c ̣ u chúng tôi ph ̣ i đ ̣ a anh ta c ̣ h ̣ chi ̣ u, các vé máy bay đi, v ̣ , đ ̣ anh đem đi khai báo, gi ̣ m ̣ y ngày m ̣ i tr ̣ l ̣ i. Lúc nào cũng th ̣ y mình đang b ̣ gu ̣ ng máy nhà n ̣ ̣ c nhòm ngó!

C ̣ nh sát ̣ Nga v ̣ n còn thói quen c ̣ a chính quy ̣ n m ̣ t n ̣ ̣ c vô s ̣ n chuyên chính: Nhà n ̣ ̣ c có quy ̣ n b ̣ t ng ̣ ̣ i dân ph ̣ i ch ̣ ng minh mình vô t ̣ i! Nhà n ̣ ̣ c đ ̣ t ra lu ̣ t pháp, tùy ti ̣ n gi ̣ i thích lu ̣ t pháp theo ý mình, đó là thói quen chung c ̣ a các ch ̣ đ ̣ đ ̣ c tài, nh ̣ ng không đâu l ̣ i c ̣ ng c ̣ thói quen đó m ̣ nh và sâu nh ̣ ̣ các n ̣ ̣ c c ̣ ng s ̣ n. Anh không c ̣ n ph ̣ m l ̣ i m ̣ i b ̣ b ̣ t giam. Ch ̣ c ̣ n gán cho anh nh ̣ ng ti ̣ ng “ph ̣ n đ ̣ ng,” “có ý đ ̣ nh ch ̣ ng nhà n ̣ ̣ c,” là có th ̣ b ̣ t anh nh ̣ m ̣ t ng ̣ ̣ i đã vi ph ̣ m pháp lu ̣ t.

Bình th ̣ ̣ ng ̣ các n ̣ ̣ c dân ch ̣ chính quy ̣ n ph ̣ i ch ̣ ng minh là ng ̣ ̣ i dân có ph ̣ m l ̣ i tr ̣ ̣ c khi đ ̣ ̣ c quy ̣ n h ̣ i gi ̣ y t ̣ làm phi ̣ n ph ̣ c cho ng ̣ ̣ i ta. ̣ Ph ̣ n Lan ng ̣ ̣ i dân không s ̣ c ̣ nh sát, m ̣ y ngàn ng ̣ ̣ i Vi ̣ t ̣ đây cũng t ̣ p đ ̣ ̣ c thói quen đó r ̣ i. Ng ̣ ̣ i dân ch ̣ s ̣ pháp lu ̣ t mà thôi. Anh lái xe sai lu ̣ t thì b ̣ ph ̣ t, giá ti ̣ n ph ̣ t n ̣ ng không khác gì ̣ B ̣ c M ̣ . Và khi anh đ ̣ ̣ c c ̣ nh sát h ̣ i t ̣ i thì h ̣ t đ ̣ ̣ ng ch ̣ y. Không th ̣ nào n ̣ n ̣ , h ̣ i l ̣ c ̣ nh sát đ ̣ ̣ c. ̣ Vi ̣ t Nam c ̣ nh sát th ̣ i c ̣ i xong r ̣ i l ̣ i tha là chuy ̣ n bình th ̣ ̣ ng, nhi ̣ u ng ̣ ̣ i gi ̣ i thích lý do là l ̣ ̣ ng b ̣ ng c ̣ a h ̣ th ̣ p quá nên h ̣ ph ̣ i “ki ̣ m thêm”. Nh ̣ ng, các b ̣ n tôi cũng cho bi ̣ t l ̣ ̣ ng b ̣ ng c ̣ a các c ̣ nh sát viên, nh ̣ t là c ̣ nh sát l ̣ u thông ̣ Ph ̣ n Lan r ̣ t th ̣ p, th ̣ p h ̣ n c ̣ nh ̣ ng ng ̣ ̣ i

lao công đi quét dọn phi trách nhiệm hay các cửa hàng. Nhưng vậy thì tại sao cần phải sát đây không ăn hỏi là? Tại vì người dân không có thói quen mua chuộc quan chức. Nhưng người khác nắm quyền hành trong tay cũng không quen bán quyền thế. Các thủ tục mới có chuyên môn và bộ phận riêng biệt vì để công ty trách nhiệm bị lừa, làm cho thủ tục riêng biệt Quốc Hội chặt chẽ.

Có phải vì bản tính người Phần Lan là cẩn thận, hiên tỵ hay không? Họ tập được cái tính thành thật, thật là như sống lâu ngày trong một thế chế chính trị dân chủ tự do; hàng trăm năm kể từ khi lập quốc “nhân lúc bên Nga có loạn”. Ngay từ khi giành được độc lập, người Phần Lan đã chọn thế chế dân chủ. Trong cái chế độ đó, con người phải sống minh bạch, công khai, nhất là người cầm quyền luôn luôn bị người dân theo dõi, soi mói, kiểm soát cho nên không thể nói dối thật sự người người mãi mãi được.

Chế độ chính trị như học được phong hóa, đức tính tình người dân. Trong những chế độ dân chủ tự do, mọi người bình đẳng trước luật pháp nghiêm minh, người ta tập được tính thật thà, vì cuộc sống gian dối không có lợi bất thành thật. Trong đời sống kinh tế tự do cạnh tranh, những người bán hàng gian dối, làm hàng giả, hàng xù, thế nào sau cũng bị mất khách.

Trong đời sống chính trị thì các đảng phái tự do tranh cử cuộc cùng họ cũng thà nói dối dân thì vẫn lâu vẫn dài sống khó được dân tin, cuộc cùng gian dối quá sống bất lợi. Tự do báo chí, tự do lập pháp, lập hội, tự do ngôn luận, tranh cử, thật sự những đảng như chế độ bù nhìn người làm chính trị phải chọn được lợi thành thật. Cũng như nhà buôn vậy, nhà chính trị thà sống lâu vẫn dài thì hãy cứ tin: “Thật thà là cha quý quí”.

Nhưng ai đã sống qua hai loại chế độ, dân chủ và chế độ tài, thì nghiệm ra ngay rằng khi được sống tự do con người cũng dễ trở thành lòng người hèn. Một chế độ chế độ tài thì nó đã phải nói dối. Chế độ đó nói toàn những lời hoa mĩ, huênh hoang, nhưng trong thực tế thì toàn là tham ô, tàn bạo và dối trá, cho nên nó làm người cho mọi người, tất cả trẻ em trẻ lên. Sống trong một chế độ như vậy làm sao người ta tập được thói quen thành thật? Không phải ai cũng trở thành gian dối khi phải sống trong chế độ chế độ tài, nhưng nghe nói dối mãi thì rồi tập được thói quen gian dối.

Khi tôi đến Phần Lan, nhìn nếp sống hiền hòa của người dân đây, chúng ta càng thấy nhu cầu phải dân chủ hóa nước Việt Nam chúng ta. Vì chỉ khi nào người mình được sống tự do dân chủ thì nước mình mới có cơ hội bắt đầu phục hồi phong hóa, đạo lý của tiên nhân. Sống dân chủ tự do rồi, hy vọng trong vòng một thế kỷ nước sẽ coi cách sống thật thà, lòng người thì là một tính

## Dân Lãnh Nhỏ Sống Tự Do

T&#225;c Gi&#7843;: Ngô Nhân Dụng

Th&#7913; N&#259;m, 22 Th&#225;ng 12 N&#259;m 2011 02:20

---

tự nhiên, ai cũng sống như vậy. Chẳng còn như bây giờ, rất khó làm thế mà kinh tế lên xuống. Việt Nam bằng cách gì bắt đánh rổ bó ngoài để xem bao nhiêu người đem trả lời. Chẳng cần số cố, nhưng rất ít. Những người nghèo có thể mang trả, nhưng người giàu có khi lại giàu lại làm kém!

—:~:—